

Plan van aanpak 2019-2020

Inclusief ambities voor 2022

‘Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho’

Status Plan van aanpak 2019-2020 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho'

Versie 1.0	Programmateam	31/10/2019
Versie 2.0	Programmateam vo-ho, Daan Gijbertse, Frank-Jos Ars, José Hofman, Herma Verbeij	Verstuurd 11/11/2019
Versie 3.0	Stuurgroep vo-ho	Verstuurd 15/11/2019 Goedgekeurd 21/11/2019

Voor meer informatie over het samenwerkingsverband vo-ho of de producten die opgeleverd zijn, kunt u kijken op de website van het samenwerkingsverband vo-ho: www.aansluiting-voho010.nl. Heeft u vragen naar aanleiding van dit document of 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho'? Dan kunt u contact opnemen met de programmaleiders: Carla Spek: c.a.spek@hr.nl of Ellis Wertenbroek: e.j.m.wertenbroek@hr.nl.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Programmabrede ambities 2019-2022	7
3. Vanuit de werkgroepen	11
LOB	11
H(b)o-vaardigheden	14
Vakinhoudelijke aansluiting economie	16
Vakinhoudelijke aansluiting wiskunde	18
Vakinhoudelijke aansluiting Nederlands/communicatie	20
Doorstroomcijfers	22
4. Programmaorganisatie	23

Voorwoord

2019-2020 is een bijzonder jaar voor het samenwerkingsverband vo-ho, want we vieren het eerste lustrum. Alweer vijf jaar geleden ondertekenden een groot aantal regionale vo-scholen en de Rotterdamse hbo-instellingen een intentieverklaring om werk te maken van aansluiting vo-ho. Gedenkwaardig was die dag, toen directieleden uit het vo en hbo op de locatie Kralingse Zoom van Hogeschool Rotterdam hun handtekening plaatsten.

Reden voor feest is ook de aansluiting dit jaar van Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) bij 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho' en dus partner wordt in het samenwerkingsverband. Daarmee wordt ook een wens vervuld van veel vo-scholen die graag zagen dat hbo en wo gezamenlijk optrokken in de regio. Vanaf dit studiejaar wordt vo-hbo dus vo-ho.

54 regionale vo-scholen, de 4 Rotterdamse hogescholen en Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) maken er concreet werk van om de overgang van vo naar ho te verbeteren, zodat de grote groep havisten en vwo'ers die jaarlijks het hoger onderwijs instroomt succesvol kan zijn in de studie.

Voor u ligt het plan van aanpak voor 2019-2020 van 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho'. Hierin beschrijven we wat de ambities zijn voor 2022, wat de plannen en acties zijn voor het komende jaar en de consequenties hiervan voor de programmaorganisatie en begroting. Ook dit schooljaar werken we met veel ambitie samen aan het verbeteren van de aansluiting vo-ho op de thema's Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB), h(b)o-vaardigheden en vakinhoudelijke aansluiting. Daarnaast blijft het van belang om te beschikken over adequate informatie over het studiesucces van leerlingen/studenten.

Rotterdam, november 2019

Programmateam 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho'

Emiel Akkermans, doorstroomcijfers

Rowan Huijgen, EUR

Renske Krijger-Den Hartog, LOB

Adrie Oosterom en Herma Verbeij, h(b)o-vaardigheden

Mariska Oudwater, vakinhoudelijke aansluiting (bedrijfs)economie

Marion Schiffers, vakinhoudelijke aansluiting wiskunde

Carla Spek, programmaleider

Ellis Wertenbroek, vakinhoudelijke aansluiting Nederlands/communicatie en programmaleider

1. Inleiding

Van alle havisten kiest 80% voor een opleiding aan een hogeschool in de directe nabijheid van hun woonplaats. Dit betekent dat van de totale havo-instroom van de Rotterdamse hogescholen het overgrote deel uit de directe regio afkomstig is. Een deel van deze leerlingen is niet succesvol in deze doorstroom en ruim 1/3 van hen valt uit of switcht van opleiding. Hierdoor gaat talent verloren en wordt het potentieel van de jongeren uit de regio niet volledig benut. Voor de Rotterdamse hogescholen en een groot aantal vo-scholen vormde dit gegeven in het najaar van 2014 de aanleiding om samen te gaan werken om voor deze jongeren een soepele overgang van de havo naar het hbo mogelijk te maken. De noodzaak om samen te werken aan het verbeteren van de aansluiting wordt ook onderschreven in de diverse strategische agenda's die de afgelopen jaren verschenen zijn van zowel OCW, de VO-Raad en de Vereniging Hogescholen. Elk van deze agenda's gaat in op het belang van regionale afstemming en samenwerking om de overstap tussen beide onderwijssectoren te verbeteren. 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho' vormt het Rotterdamse antwoord hierop.

Op 10 november 2016 hebben de samenwerkingspartners hun commitment voor de samenwerking geformaliseerd door het ondertekenen van een convenant met daarin afspraken over deelname aan de samenwerking en implementatie van de producten en activiteiten die binnen de samenwerking ontwikkeld zijn.

Samenwerkingsverband vo-ho

Aandacht voor aansluiting in het onderwijs van vo en ho levert winst op voor zowel het vo als het ho. Voor het vo levert de investering een betere voorbereiding op het ho en een goede investering in het eigen onderwijs op. Andersom geldt dat ook voor het ho, dat beter kan aansluiten op het toeleverend onderwijs. We zijn er trots op dat bijna alle regionale scholen, nu 54 in totaal, de vier Rotterdamse hbo-instellingen en de Erasmus Universiteit het belang van samenwerking inzien en een convenant hebben getekend of de intentie hebben om dit te tekenen.

Vanuit een gedeelde visie op aansluiting vo-ho¹ werken we met een professionele organisatie en werkgroepen samen aan het ontwikkelen en implementeren van instrumenten, activiteiten en producten om de overstap te vergemakkelijken.

Thema's binnen de samenwerking

De stip op de horizon is duidelijk: we willen het studiesucces van leerlingen in het ho vergroten en de uitval verminderen. Dat doen we door ze goed voor te bereiden op deze overstap in het vo en ze goed te ontvangen in het ho. Dat betekent in de eerste plaats dat we kennis hebben van de inhoud en opzet van elkaars onderwijs en we daar ook rekening mee houden als het gaat om bepalen van

¹ (concept)visie vo-ho: Onze school/opleiding ziet het als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het vo en ho om leerlingen/studenten dusdanig op te leiden en te begeleiden dat ze in staat zijn succesvol te zijn in het vervolgonderwijs en uiteindelijk op de arbeidsmarkt. We bereiden de leerlingen in het vo goed voor op de overstap naar het ho en in het ho sluiten we goed aan op het vo voor een soepele overgang. Dat doen we door structureel aandacht te besteden aan de aansluitingspijlers: loopbaanontwikkeling en -begeleiding, vaardigheden en vakinhoudelijke aansluiting en aan monitoring van studiesucces. Hierbij is kennisdeling en samenwerking tussen het vo en ho waardevol en noodzakelijk ter verbetering van de wederzijdse invulling van het onderwijs.

eind- en startniveau. Maar het betekent ook dat we het vo-leerlingen mogelijk maken om op een weloverwogen, goed begeleide manier een keuze voor een vervolgstudie te maken. Daarom richt de samenwerking zich op de volgende drie thema's, die met elkaar de pijlers vormen voor een goede aansluiting tussen vo en ho:

- het kiezen (loopbaanoriëntatie en -begeleiding)
- het kunnen (aansluiting op vaardigheden)
- het kennen (vakinhoudelijke aansluiting Nederlands/communicatie, wiskunde en (bedrijfs)economie)

Daarnaast is het van belang om te beschikken over adequate informatie over het studiesucces van leerlingen om betekenis te kunnen geven aan de instroom-, uitval- en doorstroomcijfers in het ho. Een vierde aandachtsgebied binnen het project is daarom de monitoring, evaluatie en de analyse van de doorstroom.

2. Programmabrede ambities 2019-2022

Korte terugblik 2014-2019: van project naar programma

Niemand kon in 2014 voorspellen wat er na de ondertekening van de intentieverklaring vo-ho zou gaan gebeuren. Duidelijk was toen al wel dat we te maken hadden met een aansluitingsproblematiek die in gezamenlijkheid opgelost moest worden en waar velen graag aan mee wilden werken. Samen de schouders eronder zetten om het studiesucces in de aansluiting te vergroten. De ondertekening van het convenant in 2016 was een logisch gevolg en een bevestiging dat we op de goede weg waren. In de vijf jaar van intensieve samenwerking tussen het vo en ho is 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho' uitgegroeid van een project tot een programma en is het samenwerkingsverband een begrip geworden in de Rotterdamse regio.

De periode 2014-2019 kunnen we zien als de opbouwende fase: vormgeven van organisatie, bewustwording en betrokkenheid creëren bij aansluitingsproblematiek, kennisdeling, knelpunten inventariseren binnen de aansluitingspijlers en vandaaruit mooie producten ontwikkelen, een begin maken met implementeren en blik gericht op de korte - lees 1 jaar - termijn. En verder: enthousiasme, impulsiviteit en informele sfeer bij de werkconferenties en werkgroepen, die zeer worden gewaardeerd door betrokkenen uit het vo en ho. De kracht van het samenwerkingsverband vo-ho is dat we een gezamenlijk doel hebben, de problematiek zoveel mogelijk concreet wordt gemaakt en dat de oplossing wordt gezocht in de regionale samenwerking. In de dagelijkse onderwijspraktijk wordt de problematiek gevoeld.

Een deel van de vo-scholen/hbo-opleidingen begint zich bewust te worden van het belang van investeren in de aansluiting vo-ho, maar leerlingen/studenten zullen nog weinig gemerkt hebben van verandering in de praktijk. Ook weten we niet of we het juiste doen met de ingezette acties en producten en we ermee bereikt hebben wat we willen: studiesucces vergroten en uitval verminderen. We willen graag weten dat wat we hebben gedaan van waarde is geweest. Dit zijn uitdagingen voor de komende jaren van het samenwerkingsverband.

In studiejaar 2018-2019 zijn opnieuw stappen gezet voor een integrale aanpak om de overgang vo-ho soepeler te laten verlopen. De werkgroepen zijn verder gegaan met de ontwikkeling en/of implementatie van de producten en activiteiten, zoals die in de voorgaande jaren of het voorgaande jaar zijn ingezet. Naast de uitwisseling in de werkgroepen, waren de schoolleidersbijeenkomst, de twee werkconferenties en de afsluitende bijeenkomst een plek voor betrokkenen en geïnteresseerden uit het vo en ho om met elkaar in gesprek te gaan over de aansluitingsthema's en elkaar op dit gebied te inspireren. In de eindrapportage, op te vragen bij de programmaleiders, en de [e-zine](#) die in juni is verschenen, krijgt u een beeld van de opbrengsten van 2018-2019 en blikken we al vooruit.

In dit plan van aanpak lichten we verder toe wat de plannen voor 2019-2020 zijn met de focus op de komende drie jaar. De ambities voor 2022 vertalen we naar programmabrede en themaspecifieke acties voor 2019-2020.

Ambities 2022: verdieping

De komende jaren zetten we in op verdieping. We willen het samenwerkingsverband verduurzamen, zorgen voor continuïteit en borging van aansluiting vo-ho binnen de instellingen. We gaan ons vooral richten op het intensiveren van het contact met de scholen en ho-instellingen die het convenant hebben ondertekend en het vastleggen van een visie op aansluiting en ambities met betrekking tot de aansluitingsthema's. Uiteraard blijven we openstaan voor instellingen die aan willen sluiten bij het samenwerkingsverband. Dit alles levert de volgende ambities op voor 2022:

1. Bestendiging van visie vo-ho en aansluitingsthema's binnen de scholen/opleidingen en verbinding aan school-/jaar-/werkplan.
2. Bewustwording van studiesucces oud-leerlingen in alle lagen van de vo-scholen en bewustwording belang aansluiting op toeleverend onderwijs in de propedeuse bij ho-opleidingen.
3. Grote betrokkenheid vanuit alle lagen van de scholen/opleidingen bij aansluiting vo-ho met de focus op de bovenbouw van het vo en de propedeuse van het ho.
4. Producten vanuit het samenwerkingsverband gestalte geven in de praktijk.
5. De leerling/student moet de verbinding vo-ho merken.
6. Zicht op studiesuccesfactoren door (eigen) onderzoek.

Doelstellingen 2019-2020

Borging visie op aansluiting

Voor de borging van aansluiting vo-ho is het nodig dat scholen en instellingen een visie op aansluiting vo-ho opnemen in het school-/jaarplan en vandaaruit een focus en acties formuleren. Tijdens de schoolleidersbijeenkomst in september is de schoolleiders/onderwijsmanagers een conceptvisie op aansluiting vo-ho voorgelegd.

Het gericht werken aan het verbeteren van de doorstroom vraagt om een onderwijsteam dat samenwerkt op dit gebied en een gedeelde visie heeft. Een team dat niet eenzijdig kijkt naar de eindexamenresultaten, maar ook de maatschappelijke verantwoordelijkheid neemt om leerlingen goed te begeleiden in én voor te bereiden op de overstap naar het ho. En voor de teams in het ho vraagt het om een heldere aanpak in de eerste fase binnen de propedeuse op het gebied van binding en bevorderen studiesucces. Dit alles raakt aan onderwijsvernieuwing.

Betrokkenheid kan geborgd worden door aansluitingscontactpersonen in het vo en in het ho per school/instituut/opleiding aan te stellen. Hierbij moet duidelijk zijn wat de rol en taken zijn van deze aansluitingscontactpersonen. Om dit bewerkstelligd te krijgen doen we ook een beroep op leden van de stuurgroep, bezoeken we directie en MT/teamleiders van de vo-koepels/instellingen en zoeken we de samenwerking op met (bestuurs)adviseurs van de vo-besturen en hbo-instellingen. Met het samenwerkingsverband richten we ons bij het vo op: MT, teamleider, docent, decaan, mentor, PWS-begeleider en bij het ho op: directeur, onderwijsmanager, studieloopbaancoach (SLC'er)/professionele identiteit (PI)-docent/studieloopbaanbegeleider (SLB'er)/studieadviseur, (peer)coach, docent, eerstejaarscoördinator, decaan, curriculumcommissie, onderwijskundige adviseurs en docent met pr-taken.

De leerling/student moet het merken

Uiteindelijk willen we het studiesucces vergroten en is het van belang dat leerlingen/studenten gaan merken dat er verandering optreedt. Met name de docent zal dit verschil moeten gaan maken. We richten ons dus op de leerlingen/studenten, maar dat doen we via de docenten. Belangrijke criteria bij (nieuwe en bestaande) activiteiten voor de komende jaren zijn:

- Duidelijkheid welke verandering verwacht wordt voor de leerling/student.
- Werkgroepen werken vraag- en doelgericht vanuit visie en beleidskaders, spelen in op concrete vragen vanuit opleidingen en scholen, daar waar urgentie wordt gevoeld.
- Ze worden in gezamenlijke verantwoordelijkheid van vo-ho opgepakt.
- Invulling door integratie en verbinding met doorlopende leerlijnen/programma's/trajecten vo-ho (zowel hbo- als wo-lijn). Ruimte voor experimenten waarbij vo en ho onderwijs geïntegreerd aanbieden, bijv. integreren van bovenbouw vo en propedeuse ho à la experimenten in het mbo.

- Betrokkenheid van docenten die werkzaam zijn in de bovenbouw van het vo en de propedeuse van het hbo.
- Betrokkenheid van leerlingen (leerlingenraad)/studenten (studentengeleding opleidingscommissie en CMR, landelijk: LSVB).
- Inbedding in het onderwijs.

Om dit alles bewerkstelligd te krijgen is professionalisering van docenten essentieel. De afgelopen jaren heeft informatie- en docentenuitwisseling vooral plaatsgevonden via de schoolleidersbijeenkomsten, werkconferenties en werkgroepen. Dit blijven we doen. Met de ambities op aansluiting die scholen hebben geformuleerd en geborgd gaan we ervan uit dat scholen docenten faciliteren om te (blijven) participeren in de activiteiten van het samenwerkingsverband.

Monitoring en onderzoek

Met de ambities voor 2022 voor ogen ligt het voor de hand dat we willen weten of de interventies die ingezet zijn in het kader van het samenwerkingsverband een positief resultaat hebben opgeleverd voor studiesucces in het ho, verandering hebben gebracht in bijvoorbeeld switch en uitval in het eerste jaar. Idealiter willen we van iedere activiteit/ieder product weten of iets verschil heeft gemaakt, maar dit laatste is waarschijnlijk niet haalbaar. Studiesucces is moeilijk te meten, omdat hierbij veel factoren een rol spelen. Wel kunnen we op korte termijn bij de aangesloten ho-instellingen onderzoeken of er verbetering van studiesucces is opgetreden in het eerste jaar en bij zowel Hogeschool Inholland als Hogeschool Rotterdam kunnen we inzoomen op het 1^e 100 dagenonderzoek dat daar regulier afgenomen wordt onder eerstejaarsstudenten.

Onze intenties zijn goed, maar we willen graag weten hoe we resultaten kunnen verwerken in het proces. We vragen de werkgroepcoördinatoren succesindicatoren voor 2022 te formuleren. Die zullen van belang zijn bij keuzes voor het vervolg (agenda en inspanning). In 2022 willen we deze gebruiken om onderzoek uit te zetten naar studiesucces. In de voortgangsrapportage vo-ho 2019-2020 gaan we in op deze succesindicatoren. Uiteindelijk is nog belangrijker dat de uitkomsten van onderzoek opgepakt worden in de aansturing (PDCA etc.).

Verder nemen we het initiatief voor onderzoek naar aanleiding van de volgende vraag: waar heeft het verschil in studiesucces mee te maken tussen de Rotterdamse en de scholen in de omgeving? Zijn de interventies die al ingezet zijn een antwoord voor het probleem of moeten er andere initiatieven genomen worden?

Daarnaast is onderzoek naar interventies op vakinhoudelijke aansluiting interessant voor (door)ontwikkeling van activiteiten, bijv. voor (bedrijfs)economie en wiskunde. EUR bekijkt of onderzoek naar vakinhoudelijke aansluiting vo-ho interessant is en participatie vanuit faculteiten mogelijk is.

We zoeken verbinding met hogeschoolbrede onderzoeksactiviteiten gericht op verbetering van studiesucces om uit te vinden of en waarin we elkaar kunnen versterken studiesucces (bijv. lectoren studiesucces G5, Grip op Studiesucces bij Hogeschool Rotterdam). Hierbij denken we aan kennisdeling en het koppelen van uitkomsten aan de producten.

Ter evaluatie van de activiteiten van het samenwerkingsverband zetten we jaarlijks een vragenlijst uit onder deelnemers aan de schoolleidersbijeenkomst/werkconferenties. Ook dit jaar zal geëvalueerd worden, alleen wordt gezocht naar een andere vorm dan die tot nu toe gangbaar is. De respons is namelijk gering en de uitkomsten leveren weinig aanknopingspunten op voor het vervolg.

Hbo wordt ho

Met op korte termijn de aansluiting van Erasmus Universiteit bij het samenwerkingsverband en mogelijk op termijn de Technische Universiteit Delft gaan we de uitdaging aan om uit te zoeken hoe het hbo en wo het beste samen kunnen werken, expertise kunnen delen en doorlopende leerlijnen vorm kunnen geven (LOB, Doorstroomcijfers, PWS-doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden en h(b)o-vaardigheden).² Dit alles nog steeds vanuit het vertrekpunt om regionaal het studiesucces te vergroten. In maart 2020 ondertekent EUR het convenant, vanaf dit studiejaar is ze op bestuurlijk niveau al betrokken bij het samenwerkingsverband, maakt ze deel uit van het programmateam en participeren medewerkers in de werkgroepen. Hbo wordt ho, dat heeft ook consequenties voor o.a. de leuze en het logo van het samenwerkingsverband: 'Samen werken aan een betere aansluiting vo-ho'.

Communicatie

De communicatie over het samenwerkingsverband en de ontwikkelde instrumenten moeten worden geprofessionaliseerd. Het is van groot belang dat het netwerk vo-ho en de kring erbuiten goed geïnformeerd worden over en betrokken blijven bij het samenwerkingsverband. In samenwerking met afdeling Communicatie van Hogeschool Rotterdam wordt een communicatieplan opgesteld. Hierbij worden de communicatieafdelingen van de andere hogescholen en EUR betrokken, met als doel zowel de interne als externe communicatie te optimaliseren.

In verbinding

We zoeken verbinding met de gemeente Rotterdam, andere regionale samenwerkingsverbanden vo-ho (bijv. Onderwijsnetwerk Zuid-Holland) en ook met het mbo in de regio om kennis te delen en te kijken of en waar we elkaar kunnen versterken. Ook stemmen we binnen de hbo-instellingen de activiteiten van het samenwerkingsverband af en plaatsen we ze in een lijn (bijvoorbeeld docentnetwerken en SLC-netwerken). Met interne hogeronderwijsactiviteiten gericht op verbetering van studiesucces zijn we in of zoeken we contact. Indien mogelijk treden we gezamenlijk op bij activiteiten op het gebied van LOB, Profielwerkstuk en Economie. We zoeken contact met samenwerkingsverbanden vo-ho buiten de regio voor inspiratie en kennisdeling. Bij de structurele bezoeken aan de vo-scholen en ho-instellingen/opleidingen is er binnen alle lagen aandacht voor doorstroomcijfers en aansluitingsthema's.

Organisatie

Bij de transitie van project naar programma wordt het tijd om dwarsverbanden te leggen tussen de verschillende werkgroepen, bijvoorbeeld die van h(b)o-vaardigheden en PWS. Door deze te verbinden kunnen we ons bereik en onze doelgroepen vergroten. Bij de werkconferenties weten de decanen ons goed te vinden, maar het wordt tijd dat meer ho- en vo-(vak)docenten ook aansluiten. Hiervoor is een professionelere organisatie nodig, waarbij het takenpakket en de verantwoordelijkheden duidelijk zijn van de werkgroepcoördinatoren en voor de aansluitingscontactpersonen in het vo en ho. Facilitering is hiervoor noodzakelijk en vereist sturing.

Dit schooljaar start een adviesgroep met (bestuurs)adviseurs van de vo-besturen en het ho die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan zowel de programmaleiding vo-ho als de stuurgroep vo-ho, gericht op de koers en de verbinding tussen de koers van het programma en concrete activiteiten in de thema's van scholen/opleidingen. Daarnaast draagt deze adviesgroep bij aan het creëren van draagvlak voor aansluitingsthema's binnen de eigen scholen/opleidingen. We gebruiken dit jaar om taken en verantwoordelijkheden vorm te geven.

² Vooral nog richt EUR zich niet op vakinhoudelijke aansluiting economie, wiskunde en Nederlands.

3. Vanuit de werkgroepen

In het vorige hoofdstuk zijn de programmabrede ambities voor 2022 geschetst en de invulling voor het komende jaar. In dit hoofdstuk volgt per thema een korte terugblik op 2014-2019, de ambitie voor 2022 en de vertaling naar 2019-2020.

LOB

Korte terugblik 2014-2019

De werkgroep LOB heeft zich de afgelopen jaren gericht op de ontwikkeling van een prachtig product, namelijk het LOB-cv. Vanaf het najaar van 2018 is een Engelstalige versie beschikbaar. Bij bijna alle vo-scholen uit de regio wordt het LOB-cv ingezet en binnen de hogescholen maken ongeveer 50 opleidingen gebruik van het LOB-cv bij de Studiekeuzecheck (SKC). Met Hogeschool Utrecht is een gebruikersovereenkomst afgesloten en bij hen wordt het LOB-cv ingezet bij de SKC van alle fulltime opleidingen zonder numerus fixus. De naam LOB-cv is sinds februari 2019 ingeschreven in het merkenregister, waardoor naam en logo zijn beschermd voor derden. Afgelopen zomer is de werkgroep bij elkaar gekomen om wensen en uitdagingen voor de komende drie jaar te inventariseren en zijn hbo-studenten bevraagd over hun ervaringen met het studiekeuzeproces en de overstap naar het hbo ter inspiratie voor de doelen van de werkgroep. Er lijkt nog veel te winnen. De studenten gaven onder andere de tip om LOB een minder vrijblijvend karakter te geven, waardoor leerlingen meer LOB-activiteiten moeten ondernemen. De toekomstige studenten zijn gebaat bij een persoonlijk gesprek, waarin zij gestimuleerd worden kritisch te zijn over de keuze en meerdere opties af te wegen (verplichte tweede keuze). Het is daarbij belangrijk dat de persoon die het gesprek met de leerling/student voert deze kent en kennis heeft van opleidingen. De vakdocent moet hier ook een rol in gaan spelen en leerlingen adviseren. De werkgroep neemt de tips voor succesfactoren mee voor het komende jaar.

Ambitie vo-ho 2022

Als wij als werkgroep mogen dromen over waar wij willen zijn over 3 jaar, dan is dat een droom over een student die een leven lang zelfbewust kiest en streeft naar de best mogelijke keuze voor dat moment. De ontwikkeling van de vaardigheden om keuzes te maken voor een studie start eerder dan in het laatste jaar van de havo of het vwo en de keuze voor een beroep eerder dan de aankomst op de arbeidsmarkt. De droom van de werkgroep LOB is om een krachtige leeromgeving te creëren, waarin de leerling binnen de havo en het vwo op een vroeg moment in aanraking komt met de vaardigheden van het zelfbewust kiezen en deze doorontwikkelt op het ho en een leven lang. Wij willen een krachtige leeromgeving voor de bewuste keuze stimuleren. Dit vraagt om professionalisering en kennisdeling vo-ho op het gebied van LOB en studieloopbaancoaching (SLC/SLB/PI), het nog beter inbedden van het LOB-cv bij vo en ho in de regio en een ontwikkeling van een reisplan voor een leven lang bewust kiezen.

Doelstellingen 2019-2020

Doelstelling 1	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> In kaart brengen van het aanbod van LOB-activiteiten in het hbo en vo (Gap-analyse) (toekomstdroom: kennisdeling). 	<ul style="list-style-type: none"> Inventariseren van het aanbod van LOB-activiteiten van het ho en de wensen van het vo m.b.t. dit aanbod. Onderzoeken waar ho kan samenwerken. 	<ul style="list-style-type: none"> Bereidheid van de vier hogescholen en de universiteit om samen te werken op dit thema en te delen.

	<ul style="list-style-type: none"> Inventariseren LOB-programma's. 	<ul style="list-style-type: none"> Bereidheid van de vo-scholen om het LOB-programma te delen.
--	---	---

Doelstelling 2	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Borging LOB-cv (toekomstdroom: inbedden LOB-CV). 	<ul style="list-style-type: none"> Beheer en ondersteuning professionaliseren. In het kader van de AVG zorgdragen voor gegevensuitwisselingsovereenkomst LOB-cv met alle betrokken scholen in het samenwerkingsverband. 	<ul style="list-style-type: none"> Een functioneel beheerder. Tekenen overeenkomsten.

Doelstelling 3	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> LOB-cv inbedden bij EUR (toekomstdroom: inbedden van het LOB-CV). 	<ul style="list-style-type: none"> LOB-cv inbedden in het studiekeuzeworkshoptraject van Erasmus Universiteit. Introductie van het LOB-cv bij de faculteiten en mogelijkheden verkennen om het LOB-cv in te zetten in de studiekeuzecheck. 	<ul style="list-style-type: none"> Aansluiting EUR bij samenwerkingsverband, zorg dragen voor aanpassingen LOB-cv voor gebruik binnen de universiteit en ondersteuning.

Doelstelling 4	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen en uitvoeren van een mentortraining m.b.t. LOB (toekomstdroom: professionaliseren en kennisdeling). 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête uitzetten om de behoefte aan een mentortraining te inventariseren. Inventarisatie van bestaand materiaal (HU/EUR) op gebied van coachende vaardigheden en kennis van studeren aan hbo/universiteit. Gebruik maken van wetenschappelijke literatuur en best practices. 	<ul style="list-style-type: none"> Budget voor materiaal en uitvoering. Een pilotschool of -scholen om de training te testen.

Doelstelling 5	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar de mogelijkheid een Toolkit te ontwikkelen en te koppelen aan het LOB-cv, zodat het gebruik nog aantrekkelijker en makkelijker wordt. Een volledige toolkit met LOB- 	<ul style="list-style-type: none"> Enquête uitzetten om de behoefte te inventariseren aan een toolkit, zoals de Studie Oriëntatie Kit (SOK) van HU. Bespreken met HU wat de mogelijkheden zijn voor het gebruik van SOK. 	<ul style="list-style-type: none"> Instemming van HU. Overeenkomst met HU sluiten. Pilotscholen vinden om te testen. Implementeren binnen het samenwerkingsverband.

<p>activiteiten waar scholen uit zouden kunnen kiezen, zou dan over drie jaar beschikbaar moeten zijn. (toekomstdroom: professionaliseren en kennisdeling, inbedden LOB-cv).</p>	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar mogelijkheden om "Learnings" van Studiekeuzeworkshops van EUR in de toolkit op te nemen. 	
--	---	--

Doelstelling 6	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Begin maken met een aanzet van een route van bewust kiezen op basis van de 5 loopbaancompetenties (toekomstdroom: professionaliseren, kennisdeling, reisplan een leven lang bewust kiezen). 	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar de mogelijkheden om een doorlopende leerlijn LOB-SLC/SLB/PI in het leven lang kiezen te ontwikkelen. Voor EUR geldt: activiteiten in de poort voort laten borduren op de leerlijn. 	<ul style="list-style-type: none"> Bereidheid van SLC/SLB/PI en mentoren/decanen om mee te werken aan deze zoektocht.

H(b)o-vaardigheden

Korte terugblik 2014-2019

In de afgelopen jaren heeft de werkgroep h(b)o-vaardigheden een hbo-vaardighedenset ontwikkeld waarin o.a. de 21st century skills en aanbevelingen van Ons Onderwijs 2032 zijn verwerkt. Van belang voor de aansluiting zijn de volgende zeven vaardigheden: taalvaardigheid Nederlands, taalvaardigheid Engels, samenwerken, studie- en informatievaardigheden, probleemoplosvaardigheden, digitale vaardigheden en sociale en maatschappelijke vaardigheden. De set bevat niet alleen een definitie van de vaardigheden, maar ook welk concreet gedrag of bekwaamheden van leerlingen wordt verwacht bij de instroom in het hbo (indicatoren hbo-startniveau). Het vo ziet de noodzaak, urgentie en uitdaging in van de implementatie van deze hbo-vaardigheden, ook omdat een aantal van deze vaardigheden binnen de vakken ondersteunend is voor het behalen van goede resultaten. Hbo-vaardigheden worden gezien als een noodzaak en een uitdaging. De afgelopen jaren is er veel kennis over vaardigheden gedeeld tussen vo en hbo: met een inspiratietour langs vo en hbo en aandacht voor goede voorbeelden tijdens de werkconferenties, bijvoorbeeld de ervaring van een student met het honoursprogramma.

Ambitie vo-ho 2022

In 2022 streven we ernaar dat alle vo-scholen goed op de hoogte zijn van de eisen die aan de studenten in het ho en wo worden gesteld met betrekking tot de algemene vaardigheden. Er is een doorlopende vaardighedenleerlijn ontwikkeld van klas 1 vo tot en met het eerste jaar ho in nauwe samenwerking met het vo en ho. De leerlijn vaardigheden wordt als leidraad in het vo gebruikt. De werkgroep is van mening dat aandacht voor vaardigheden niet alleen van belang is voor de laatste jaren in het vo, maar al in de eerste klas zou moeten beginnen. Er zou een doorlopende lijn moeten komen van po, vo naar ho. Dat zou gestimuleerd kunnen worden vanuit een (leer)netwerk waarin vo- en ho-collega's, leerlingen en studenten elkaar weten te vinden. In 2019-2020 willen we (een start maken met) een doorlopende vaardighedenlijn van klas 1 tot en met het eerste jaar ho ontwikkelen.

Doelstellingen 2019-2020

Doelstelling 1	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Samenstellen van een doorlopende vaardighedenlijn vo-ho. 	<ul style="list-style-type: none"> Werkgroep samenstellen waarin verschillende vo-scholen en ho-instellingen/opleidingen aan het werk gaan met de ontwikkeling. Daarbij gebruikmakend van de PWS-leidraad, het PWS-model en de Docentenhandleiding PWS. Inventarisatie van de vakken/curriculumactiviteiten vanaf de brugklas t/m 1^e jaar ho waarbinnen gewerkt kan worden aan de ontwikkeling van de vaardigheden, zodat op basis hiervan een 	<ul style="list-style-type: none"> Actieve werkgroep bestaande uit minimaal vier leden.

	doorlopende vaardighedenleerlijn kan worden ontwikkeld. <ul style="list-style-type: none"> Inventariseren en ontwikkelen van materiaal en activiteiten om leerlingen meer en beter in staat te stellen om in het onderwijs te werken aan vaardigheidsontwikkeling. 	
--	---	--

Doelstelling 2	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Bewustwording van de eisen die er gesteld worden aan eerstejaarsstudenten in het ho. 	<ul style="list-style-type: none"> Tijdens de werkconferenties het vo en ho op specifieke onderwerpen betreffende vaardigheden kennis laten delen. Docentuitwisseling: collega's bij elkaar een dagdeel mee laten lopen. 	

Doelstelling 3	Aanpak/activiteiten	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Oprichten van een (leer)netwerk vo en ho docenten/leerlingen/studenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Vanuit werkgroep een (leer)netwerk opzetten. 	

Doelstelling 4	Aanpak/activiteiten	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen inspiratiebundel hbo-vaardigheden. 	<ul style="list-style-type: none"> Verzamelen van concrete ideeën voor projecten, werkvormen of lesactiviteiten, zodat scholen deze kunnen gebruiken in hun eigen lespraktijk. 	

Doelstelling 5	Aanpak/activiteiten	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Set van wo-vaardigheden. 	<ul style="list-style-type: none"> Op basis van onderzoek en praktijkervaringen is er een set van wo-vaardigheden vastgesteld (aanvullend of parallel aan de set hbo-vaardigheden). 	Daarbij gebruik maken van reeds ontwikkelde onderzoeksvaardigheden door wetenschapsknooppunt EUR.

Vakinhoudelijke aansluiting economie

Korte terugblik 2014-2019

In 2014-2015 kwam de werkgroep tot de conclusie dat de vakken economie en Management & Organisatie (M&O) uit het vo inhoudelijk goed aansluiten op de economische hbo-opleidingen. Met name M&O blijkt relevant voor studiesucces in het hbo. Verkeerde studiekeuze en moeite met de hbo-achtige manier van werken was reden voor de werkgroep om de Rotterdamse business case (RBC) te ontwikkelen. Door mee te doen aan deze casus maken leerlingen inhoudelijk kennis met de verschillende richtingen binnen het hoger economisch beroepsonderwijs, ervaren ze hoe een casus in het hbo is opgezet en welke vaardigheden daarbij nodig zijn. Het afgelopen schooljaar hebben 13 vo-scholen met ongeveer 440 leerlingen deelgenomen aan de RBC en is de handleiding aangescherpt. Het afgelopen jaar is als pilot voor de opleiding Bedrijfskunde van Hogeschool Rotterdam in kaart gebracht in welke mate de examenprogramma's van de vakken economie en bedrijfseconomie (BE, voorheen M&O) op de inhoud van het curriculum van de economische hbo-opleidingen voorbereiden. De opleiding kan met de verkregen inzichten het curriculum aanscherpen en/of tijdens colleges andere accenten leggen. Het onderzoekaangebod is opgenomen in het plan van aanpak 'Beleidsportefeuille Onderwijs' van het instituut HRBS.

Ambitie vo-ho 2022

Omdat de vakinhoudelijk aansluiting goed is (mits studenten M&O/bedrijfseconomie hebben gevolgd op de havo), ziet de werkgroep geen noodzaak voor het ontwikkelen van producten of activiteiten om die vakinhoudelijke aansluiting te verbeteren. Wel blijft kennisuitwisseling over vakinhoudelijke thema's nodig en nuttig. Daarom wordt de werkgroep aan het eind van dit schooljaar omgezet in een netwerk. Als netwerk willen we tijdens de werkconferenties goed practises en vakinhoudelijke thema's bespreken, zodat vo- en hbo-docenten meer inzicht krijgen in elkaars onderwijs.

De RBC wordt uiteraard voortgezet. Het zou passend zijn als de economische opleidingen van Hogeschool Inholland en Hogeschool Rotterdam deze taak, op termijn, op zich zouden nemen. De RBC is een vorm van proefstuderen/voorlichting en zou door de afdeling communicatie/voorlichting kunnen worden uitgevoerd. Nu de RBC twee jaar draait zijn we benieuwd naar de effecten. We willen de komende jaren onderzoeken of de RBC bijdraagt aan een betere studiekeuze.

Het streven is om in 2022 50% van de economische hbo-opleidingen de vakinhoudelijke aansluiting op de havocurricula van economie en bedrijfseconomie (BE) in kaart te hebben gebracht en het curriculum en/of modules te hebben aangepast waar nodig.

Daarnaast is het streven dat 75% van de instromende studenten bij de economische opleidingen het profielkeuzevak BE heeft gevolgd. Dit willen we bereiken door te lobbyen voor een beperking in de keuze van de profielkeuzevakken binnen het E&M profiel. Hiermee wordt namelijk de kans vergroot dat BE wordt gekozen. Daarnaast zou BE ook binnen de andere profielen als keuzevak aangeboden moeten worden en überhaupt opgenomen moeten zijn in het aanbod van de school, wat niet altijd het geval is. Ten slotte moet het belang van het vak bedrijfseconomie voor studiesucces bekend zijn onder decanen, docenten en leerlingen uit het vo.

Doelstellingen 2019-2020

Doelstelling 1	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Promo(filmpje) voor het vak BE voor havo 3. 	<ul style="list-style-type: none"> Inhoud bepalen. Filmpje (laten) ontwikkelen. Filmpje verspreiden in het vo. 	<ul style="list-style-type: none"> Budget voor het ontwikkelen van het filmpje.

Doelstelling 2	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Hbo-docenten van economische opleidingen hebben inzicht in de havo-examenstof economie, M&O/bedrijfseconomie. 	<ul style="list-style-type: none"> Overzichten ontwikkelen voor M&O/bedrijfseconomie en economie. Deze overzichten worden gedeeld via de werkconferentie, intern met curriculumcommissies en via het intranet. 	<ul style="list-style-type: none"> Medewerking van de economische hbo-opleidingen voor de verspreiding van de overzichten.

Doelstelling 3	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in de effecten van de RBC: draagt de RBC bij aan een betere studiekeuze? 	<ul style="list-style-type: none"> Sparren met een beleidsonderzoeker over de mogelijkheden. Vragenlijst opstellen en uitzetten onder deelnemende vo-scholen. 	<ul style="list-style-type: none"> Medewerking beleidsonderzoekers, docenten vo en leerlingen vo.

Doelstelling 4	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Het netwerk 'Docentenuitwisseling economie' gaat van start in september 2020. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in de wensen voor informatie uitwisseling van vo- en hbo-docenten. Inhoud, werkwijze en structuur van de netwerkbijeenkomsten bepalen. Communicatieplan opstellen. 	<ul style="list-style-type: none"> Voldoende respondenten uit het vo en hbo.

Vakinhoudelijke aansluiting wiskunde

Korte terugblik 2014-2019

Aan de vakinhoudelijke aansluiting wiskunde is in de afgelopen jaren op meerdere manieren aandacht besteed. Zo zijn er door docenten wiskunde uit vo en hbo gezamenlijke aanbevelingen geformuleerd om de aansluiting te verbeteren. In 2018-2019 is hieraan concreet vervolg gegeven door met een publicatie voor docenten en leerlingen inzichtelijk te maken welke rol wiskunde speelt in de technische opleidingen van Hogeschool Rotterdam. Deze bevat informatie per technische studierichting wat de rol, zwaarte en vereisten zijn van met name de 1^e jaar programma's wiskunde. Ook wordt duidelijk hoe deze aansluiten op de wiskunde die op de havo aan bod komt. Studenten uit de diverse technische opleidingen komen aan het woord en er worden voorbeeldopgaven van toepassingen en toetsen gegeven. De publicatie is in concept gepresenteerd en besproken tijdens de werkconferentie vo-ho van 10 oktober 2019 en de eerste publieke presentatie vond op 2 november 2019 plaats tijdens de jaarlijkse studiedag van de Nederlandse Vereniging van Wiskundeleraren. De ontvangst ervan was uitermate positief, met name het gebruikte, vergelijkende format en de realistische insteek ontvingen lof.

Ambitie vo-ho 2022

Over drie jaar is de informatieve publicatie wiskunde een vast gegeven in de studievoorlichting aan leerlingen uit het vo (binnen Hogeschool Rotterdam en in het vo). Waar nodig wordt deze jaarlijks bijgesteld en geactualiseerd. De informatie is zowel hardcopy als digitaal beschikbaar. We verzamelen en bieden extra digitaal oefenmateriaal van technische studies aan met links naar behulpzame filmpjes en informatie over alle bijspijsmogelijkheden, summerschools en aanverwant aanbod. Aanbod dat ook geschikt is voor leerlingen met wiskunde A en mbo-studenten.

Succesvolle didactische benaderingen worden vaker uitgewisseld en onderling overgenomen binnen HR-opleidingen alsook gedeeld met het vo. Nieuwe thema's en activiteiten worden in onderlinge uitwisseling bepaald (werkgroep, werkconferenties en projectgroep). Daar worden ook nieuwe partijen voor geconsulteerd, zoals bijvoorbeeld de WERKplaats Techniek van HR. Vragen moeten vanuit het vo en de (technische) opleidingen komen.

Tijdens werkconferenties wordt meer ingezet op keynotes ter inspiratie. Thema's die ook voor wiskundedocenten relevant zijn, maar minder specifiek vakinhoudelijk gericht zijn. Dat kan gaan over resultaten uit onderwijsonderzoek, ruimte nemen in de bestaande onderwijs- en examencultuur, verfrissende didactische benaderingen en vormen van toetsing en versterken van leerlingbetrokkenheid. In landelijk verband worden kennis en inzichten op het gebied van wiskunde uitgewisseld met relevante verenigingen en andere opleidingen.

Doelstellingen 2019-2020

Doelstelling 1	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Publicatie wiskunde up-to-date houden (hardcopy en digitaal). Digitale voorbereidende informatie en aanbod uitbreiden. 	<ul style="list-style-type: none"> Jaarlijkse check bij opleidingen. Aanvullend materiaal en relevante links verzamelen en aanbieden. Decanen(verenigingen) meer betrekken. 	<ul style="list-style-type: none"> Budget voor het up-to-date houden, opmaken en distribueren van alle materiaal. Medewerking van alle betrokken HR-opleidingen en afdelingen studievoorlichting en communicatie.

Doelstelling 2	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> • Succesvolle didactische benaderingen worden vaker gedeeld en door andere opleidingen overgenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inventariseren welke methoden succesvol zijn en belangstelling wekken. • Toepasbaarheid bij andere opleidingen onderzoeken en bieden van ondersteuning hierbij. 	<ul style="list-style-type: none"> • Medewerking van opleidingen. • Beschikbaarheid van budget voor implementatie bij (andere) opleidingen (uren en materialen/ICT).

Doelstelling 3	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> • Omslag maken naar meer programmagericht werken en inspireren. Ook tijdens werkconferenties (zie doelstelling 4) 	<ul style="list-style-type: none"> • Uitwisseling over wenselijke thema's en activiteiten met docenten wiskunde vo en hbo. • Meer inzetten op keynotes tijdens werkconferenties. • Aandacht voor thema's die vak en studiesucces beïnvloeden, maar niet noodzakelijk vakinhoudelijk van aard zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet van werkgroep wiskunde. • Consulteren andere relevante partijen binnen en buiten HR. • Vraag van opleidingen en docenten staat centraal. • Budget voor uitvoering van programma/activiteiten.

Doelstelling 4	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> • Netwerk uitbreiden en landelijk meer en vaker kennis delen en uitwisselen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inventariseren van mogelijkheden en wensen met docenten wiskunde vo en hbo (intern bij HR en tijdens externe bijeenkomsten). 	<ul style="list-style-type: none"> • Actieve inzet werkgroep. • Budget voor uitvoering (uren, reiskosten, studiedagen en gastsprekers).

Vakinhoudelijke aansluiting Nederlands/communicatie

Korte terugblik 2014-2019

Na de publicatie van 'Vo-hbo: dat is andere taal!' zijn verschillende werkgroepen Nederlands/communicatie aan de slag gegaan met ieder hun eigen speerpunten en publicaties op het gebied van taalbeleid, doorlopende leerlijn taal, profielwerkstuk-doorlopende leerlijn onderzoeksvaardigheden, taalontwikkelen lesgeven en informatie- en docentenuitwisseling. Steeds meer werd duidelijk dat de problematiek urgent en de vraag om concrete acties groot was. Vanaf studiejaar 2018-2019 werken we vanuit de context van opleidingen en vo-scholen aan concrete activiteiten in de samenwerking vo-ho. De leerlingen en studenten moeten verschil gaan merken in de klas. Daarbij richten we ons op producten, professionalisering en training voor en van docenten. Zo zijn we een docentenhandleiding PWS aan het ontwikkelen naar aanleiding van een vraag van o.a. het Develstein College en hebben we een stappenplan Taalontwikkelen lesgeven (TOL) gemaakt in samenwerking met o.a. Vavo Rijnmond College. Vanaf 2018 maakt Hogeschool Rotterdam serieus werk van taal met het project Taal en Studiesucces, waarbij 15 docenten een jaar lang gefaciliteerd aan een taalspeerpunt werken. De komende jaren focust de werkgroep zich op het PWS (en daarmee verbonden een doorlopende leerlijn taal) en TOL (en daarmee verbonden taalbeleid). Deze richting is het afgelopen jaar al ingezet.

Ambitie 2022

Taalontwikkelen lesgeven gaat ervan uit dat alle docenten hun verantwoordelijkheid nemen in de taalontwikkeling van leerlingen en studenten. Deze ontwikkeling kan niet alleen door de docenten Nederlands/communicatie gestimuleerd worden, maar zij kunnen wel een stimulerende rol hebben in het creëren van draagvlak onder hun vakcollega's voor TOL en uiteindelijk het ontwikkelen van taalbeleid. In 2022 heeft 25% van de vo- en hbo-docenten kennisgemaakt met TOL door het volgen van een workshop of training. Binnen het vo zijn binnen de verschillende vaksecties docenten expert op het gebied van TOL, zodat zij hun collega's kunnen adviseren en inspireren om taalbewust les te geven. Binnen de Werkplaats Taal van Hogeschool Rotterdam is er structureel interne aandacht voor TOL. Ook zet Hogeschool Rotterdam in op interne en externe werving voor de door hen ontwikkelde TOL-workshop en -training. We ondersteunen ook initiatieven rondom TOL in het vo en hbo.

Daarnaast wordt over drie jaar de Docentenhandleiding PWS op alle betrokken vo-scholen ingezet en is er een versie voor het vwo, die in samenwerking met EUR wordt ontwikkeld. Binnen het ho is de docentenhandleiding PWS bekend en wordt deze ingezet bij de onderzoeksmodules in de propedeuse. Verder zetten we in op professionalisering van PWS-begeleiders en organiseren we in gezamenlijkheid met de vo-scholen en ho-instellingen PWS-dagen voor leerlingen. We blijven vraaggericht werken, dus we blijven erop rekenen dat er concrete vragen vanuit het vo en ho komen waarmee de werkgroep aan de slag kan gaan.

Doelstellingen 2019-2020

Doelstelling 1	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Definitieve versie Docentenhandleiding PWS vo-hbo, bekend bij alle vo-scholen en ho-instellingen die betrokken zijn bij het convenant. 	<ul style="list-style-type: none"> Docentenhandleiding verspreiden en versie 2.0 n.a.v. op- en aanmerkingen vo-scholen en hbo-opleidingen. Aandacht voor publicatie tijdens de werkconferenties. 	<ul style="list-style-type: none"> Actieve deelname kern- en brede werkgroep PWS.

	<ul style="list-style-type: none"> Mogelijk parallel document ontwikkelen voor het vwo (in de vorm van een addendum of een vergelijkbaar document). 	
--	--	--

Doelstelling 2	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Professionalisering PWS-begeleiders. 	<ul style="list-style-type: none"> Behoeftetepeiling PWS-training docenten . 	<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid van EUR hierbij, die al jaren gerichte PWS-activiteiten inzet voor vo-scholen. Ook verbinding maken met PWS-activiteiten die Hogeschool Inholland organiseert.

Doelstelling 3	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Aanzet PWS-dagen voor leerlingen door ho-studenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Behoeftetepeiling onder vo-scholen voor PWS-dagen leerlingen. 	<ul style="list-style-type: none"> Participatie ho-instellingen en -opleidingen bij organisatie.

Doelstelling 4	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Aanzet Leerlinghandleiding PWS. 	<ul style="list-style-type: none"> Behoeftetepeiling onder vo-scholen. 	<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid vo- en ho-instellingen bij ontwikkelen document indien behoefte groot blijkt te zijn.

Doelstelling 5	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Professionaliseringsaanbod TOL voor vakdocenten. 	<ul style="list-style-type: none"> Aanbod onder de aandacht brengen in- en extern bij vo (en mbo). 	<ul style="list-style-type: none"> Vraag vanuit scholen en opleidingen.

Doelstelling 6	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Kennis en materiaal Taalontwikkelen lesgeven (TOL) delen en verder verspreiden binnen vo en hbo. 	<ul style="list-style-type: none"> Verbinding leggen met de TOL-activiteiten binnen hbo en vo (en mbo). Werkconferentie gebruiken als kennisplatform vo en hbo. Materiaal en stappenplan 'Hoe krijg je TOL de school in?' verspreiden. 	<ul style="list-style-type: none"> Betrokkenheid vo en hbo continueren (en uitbreiden) in de werkgroep.

Doorstroomcijfers

Korte terugblik 2014-2019

Monitoring van de doorstroom van havo naar het hoger onderwijs levert informatie op die gebruikt kan worden om gericht interventies te doen in de aansluiting van havo naar hbo. Ondanks de al jaren gebruikte terugkoppelingsrapportages oud-leerlingen, waar veel hbo-instellingen mee werken, hebben schoolleiders en bestuurders in het vo behoefte aan een andersoortige rapportage met een meer kwalitatieve analyse. Deze wens stond centraal in de ontwikkeling van de 'Rotterdamse doorstroommonitor'. In studiejaar 2016-2017 werd deze een feit met instroomgegevens van Hogeschool Inholland en Hogeschool Rotterdam. Hiermee werd het mogelijk om analyses te maken voor een selectie van vo-scholen, waarbij de doorstroomtrends in beeld gebracht kunnen worden op basis van bijvoorbeeld opleidingsprofielen en kunnen scholen onderling vergeleken worden. *"Het doel van de doorstroommonitor is de thema's doorstroom en studiesucces met elkaar te bespreken."* In de daarop volgende fase heeft de werkgroep zich vooral toegelegd op de vragen die naar aanleiding van een analyse gesteld kunnen worden om zodoende de behoefte aan meer kwalitatieve sturingsinformatie in kaart te brengen. Sinds afgelopen jaar worden ook de doorstroomcijfers van Hogeschool Thomas Moore toegevoegd aan de monitor.

Ambitie 2022

Door de werkgroep wordt jaarlijks de doorstroommonitor onder de aandacht van de betrokken scholen gebracht. Deelnemende vo-scholen hebben het vervolgsucces van hun (oud-)leerlingen in beeld en koppelen de data uit de Rotterdamse doorstroommonitor aan een plan van aanpak voor de eigen school. Vragen naar aanleiding van de doorstroommonitor zijn geïnventariseerd om mee te nemen bij vervolgonderzoek. Dit als aanknopingspunt om de dialoog over doorstroom en studiesucces op de school te blijven voeren. De doorstroomdata van de Erasmus Universiteit worden toegevoegd aan de monitor.

De werkgroep doorstroomcijfers zal bijdragen aan het in kaart brengen van wat de effecten zijn van de inspanningen die binnen het programma plaatsvinden. Dit vanuit meetbaar en merkbaar effect.

Doelstellingen 2019-2020

Doelstelling	Aanpak / activiteit(en)	Randvoorwaarden
<ul style="list-style-type: none"> Update doorstroommonitor. 	<ul style="list-style-type: none"> Aanleveren gegevens. 	
<ul style="list-style-type: none"> Toevoegen EUR in de Doorstroommonitor. 	<ul style="list-style-type: none"> Contact met EUR via Maaïke Bajwa. 	<ul style="list-style-type: none"> Gegevens worden op de juiste wijze aangeleverd.
<ul style="list-style-type: none"> Dialoog stimuleren op vo scholen om de doorstroommonitor in te zetten. 	<ul style="list-style-type: none"> Tijdens één werkconferentie extra aandacht op het thema cijfers. Relatiebeheerders/ accountmanagers nemen de uitnodiging tot de dialoog mee in de schoolbezoeken/contacten 	<ul style="list-style-type: none"> Het gesprek vindt plaats met minimaal één persoon vanuit de werkgroep doorstroomcijfers. Dit aangevuld naar thema en wens.
<ul style="list-style-type: none"> Onderzoeksvragen ophalen werkgroepen. 	<ul style="list-style-type: none"> Werkgroepen benaderen welke effecten ze willen meten. 	<ul style="list-style-type: none"> Geagendeerd op werkgroepoverleg.

4. Programmaorganisatie

Stuurgroep

De stuurgroep vo-ho is gedelegeerd opdrachtgever namens de deelnemende instellingen van het samenwerkingsverband. Deze geeft sturing op het programma, mede op basis van de rapportages (plan van aanpak, voortgangsrapportage en evaluatie) die zij drie maal per jaar ontvangt. De stuurgroepleden vormen op bestuurlijk gebied de ambassadeurs voor de vo-ho-samenwerking en zorgen voor een stabiele, bestuurlijke betrokkenheid van de deelnemende instellingen. De stuurgroep komt drie maal per jaar met het programmateam bijeen en bestaat uit:

- Ron Bormans, Hogeschool Rotterdam, voorzitter
- Nahied Rezwani, Hogeschool Inholland, lid
- Henk Post, CVO, lid
- Anne de Visch Eybergen, BOOR, lid
- Rob Elgershuizen, LMC, lid
- Richard Toes, Wartburg College, namens de overige vo-scholen, lid
- Rutger Engels, Erasmus Universiteit Rotterdam, lid

Programmaleiding

De programmaleiding is verantwoordelijk voor de algemene voortgang van het programma (financiering, verantwoording, communicatie), de programmaorganisatie en het verbinden van diverse partijen binnen het programma. Ook onderhoudt zij contacten met stakeholders binnen en buiten het netwerk. In samenwerking met de werkgroepcoördinatoren spant zij zich in om de aansluitingsthema's te bundelen tot een integrale aanpak op het gebied van aansluiting vo-ho. Het programmateam legt verantwoording af aan de stuurgroep door middel van een tussentijdse voortgangsrapportage en een jaarlijkse eindevaluatie. Daarbij zijn de programmaleiders eindverantwoordelijk.

- Carla Spek
- Ellis Wertenbroek

Adviesgroep

De adviesgroep bestaat uit (bestuurs)adviseurs van de vo-besturen en het ho die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan zowel de programmaleiding vo-ho als de stuurgroep vo-ho, gericht op de koers en de verbinding tussen de koers van het programma en concrete activiteiten in de thema's van scholen/opleidingen. Daarnaast draagt deze adviesgroep bij aan het creëren van draagvlak voor aansluitingsthema's binnen de eigen vo-besturen. De groep komt drie keer per jaar bij elkaar en bestaat uit een vertegenwoordiging van de vo-besturen in de stuurgroep en één à twee vertegenwoordigers van de overige vo-scholen:

- Frank-Jos Ars, LMC
- José Hofman, BOOR
- Herma Verbeij, CVO
- Vertegenwoordiging van overige vo-scholen: vacature
- Emiel Akkermans, Hogeschool Inholland
- Carla Spek en Ellis Wertenbroek, Hogeschool Rotterdam

Programmamateam

Het programmamateam bestaat uit de programmaleiders, werkgroepcoördinatoren en vertegenwoordiging vanuit EUR. Met elkaar zorgen zij voor verbinding tussen de diverse thema's in een integrale, Rotterdamse aansluitingsaanpak. Het programmamateam draagt tevens zorg voor de (inhoudelijke) organisatie van de conferenties, de schoolleidersbijeenkomst en de afsluitende bijeenkomst. Het programmamateam komt zes maal per jaar bijeen.

- Emiel Akkermans, doorstroomcijfers
- Rowan Huijgen, EUR
- Renske Krijger, LOB
- Mariska Oudwater, vakinhoudelijke aansluiting (bedrijfs)economie
- Marion Schiffers, vakinhoudelijke aansluiting wiskunde
- Carla Spek, programmaleider
- Herma Verbeij en Adrie Oosterom, h(b)o-vaardigheden
- Ellis Wertenbroek, vakinhoudelijke aansluiting Nederlands/communicatie en programmaleider
- Buse Batbay, programmaondersteuning

Werkgroepcoördinatoren

Voor elk van de thema's is een werkgroepcoördinator verantwoordelijk voor de coördinatie. De werkgroepcoördinatoren stellen hun werkgroep samen, bewaken het behalen van de voorgenomen doelstellingen en resultaten en geven invulling aan de werkconferenties vanuit hun thema. Zij onderhouden hun netwerk met relevante contacten inzake hun aansluitingsthema. De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van vo en ho:

- Renske Krijger, LOB
- Herma Verbeij en Adrie Oosterom, h(b)o-vaardigheden
- Ellis Wertenbroek, vakinhoudelijke aansluiting Nederlands/communicatie (Profielwerkstuk (PWS) en Taalontwikkeland lesgeven (TOL))
- Marion Schiffers, vakinhoudelijke aansluiting wiskunde
- Mariska Oudwater, vakinhoudelijke aansluiting (bedrijfs)economie
- Emiel Akkermans, doorstroomcijfers

Werkgroepen

Voor elk van de thema's is een werkgroep samengesteld, bestaande uit collega's uit het vo en ho. Deze werkgroepen worden aangestuurd door de werkgroepcoördinator in nauwe samenwerking met meerdere vaste leden. De werkgroepen buigen zich over het ontwikkelen en implementeren van producten en andere activiteiten. Ingezette activiteiten zijn vraag- en doelgestuurd. Het onderstaande overzicht van betrokkenen is niet volledig, een volledig overzicht is op te vragen bij de werkgroepcoördinator.

- LOB: Renske Krijger, Lisette Kouwenhoven, Marjolein Remmerswaal (hbo) en Rowan Huijgen (EUR)
- H(b)o-vaardigheden: Adrie Oosterom (hbo), Herma Verbeij (vo) en Rowan Huijgen (EUR)
- Wiskunde: Marion Schiffers, Carla Spek (hbo) en Wim Caspers (vo en TU Delft)
- Economie: Mariska Oudwater en Twan Franken (hbo)
- Profielwerkstuk (PWS): Ellis Wertenbroek (hbo), Marielle Nijsten (hbo/TU Delft) en Marianne den Hertog (EUR)
- Taalontwikkeland lesgeven (TOL): Carla Spek (hbo) en Kim van Haperen (vo)
- Doorstroomcijfers: Emiel Akkermans, Carla Spek (hbo) en Jorian Waleson (EUR)

Aansluitingscontactpersonen vo en ho

Iedere vo-school en ho-instituut/opleiding heeft contactpersonen voor de aansluitingsthema's. Jaarlijks vindt er een actualisatie van deze gegevens plaats. Zij spelen in de samenwerking en de interne en externe communicatie een belangrijke rol. Een overzicht is op te vragen bij de programmaleiders vo-ho.